

Joan Carretero, alcalde de Puigcendà, i Jean-Jacques Fortuny, batlle de la Guingueta d'Ix, a la frontera hispano-francesa. La unificació europea pot facilitar la col·laboració entre els habitants d'una i altra banda de la frontera.

La Cerdanya vol desfer fronteres

La Cerdanya, una realitat cultural i geogràfica amb personalitat pròpia dins de Catalunya és esquarterada, des de fa tres segles, per dos estats. Ara, no és pas aquesta l'única barrera que els cerdatans lluiten per superar, i amb no poques dificultats.

Les vicissituds que ha sofert la comarca de la Cerdanya expliquen una bona part dels més de mil anys d'història de Catalunya. Des del naixement del comte Guifré el Pilós, passant pel Tractat dels Pirineus, el Decret de Nova Planta i la divisió del Principat en províncies al segle XIX, els habitants d'aquesta comarca han anat forjant un sentiment de distanciament i d'unió alhora. Tot i ser una única realitat geogràfica, des del coll de la Perxa (Alta Cerdanya) al Pont de Bar (Alt Urgell),

aquesta comarca es troba dividida en dos estats (França, Espanya), dues províncies (Lleida, Girona), tres comarques (Alta i Baixa Cerdanya, Alt Urgell) i dos cantons francesos (Cerdanya, Capcir).

La geografia de la comarca, una fossa tectònica que va obrir la vall d'est a oest, és única al Pirineu, i fa encara més estranya la divisió. La frontera pirinenca entre els estats francès i espanyol que talla la Cerdanya és un dels límits polítics més vells i més estables de l'Europa Occidental. No s'ha modificat

des que l'any 1659, pel Tractat dels Pirineus, França va annexionar-se el Rosselló i una part de la Cerdanya. Però avui, la supressió de les fronteres a la Unió Europea i la comarcalització de Catalunya fan que molts dels vint-i-quatre mil habitants de la Cerdanya (dotze mil a cada costat de la frontera) creguin que encara és possible de venjar-se de la història.

El cas de la vila de Llivia il·lustra força bé com va fer-se la divisió de la Cerdanya. Només les presses dels negociadors france-

sos per enllestir el Tractat dels Pirineus (1659) expliquen que Espanya, amb l'argument que era una vila, impedís que França s'annexionés Llúvia, i des d'aquell moment la vila de Llúvia és territori de l'estat espanyol dintre l'estat francès. L'historiador Peter Sahlins, en el seu llibre *Fronteres i identitats: la formació d'Espanya i França a la Cerdanya* diu: "a començament del segle XVII era una de les comarques més unificades de Catalunya. Durant els cruentos episodis de la Guerra Civil espanyola, i posteriorment durant la Segona Guerra Mundial, la frontera es va fer hermètica, cosa que, paradoxalment, va permetre de millorar els lligams entre els habitants de l'un cantó i de l'altre, perquè s'hi va estendre el contraban de productes bàsics. Ara, en el terreny lingüístic, social i econòmic, els habitants de l'Alta i la Baixa Cerdanya van experimentar, durant els prop de quaranta anys de dictadura franquista, un distanciament que fins avui no sembla que comenci a invertir-se".

Temps de canvis. Les darreries del segle XX han portat canvis importants a la comarca en el terreny polític, tenint en compte que socialment la Cerdanya no ha estat mai dividida, com recorda el professor de la Guingueta d'Ix, Jean Blanchon. Amb tot, el poc contacte cultural fa que, a la pràctica, els cerdans continuïn menant vides paral·leles. Ara es fan alguns primers passos per acostar el conjunt dels cerdans. El cas de l'Hospital de Puigcerdà és significatiu. Els ciutadans de l'Alta Cerdanya no tenen cap hospital; els de més a prop són a Prada de Conflent o a Perpinyà. En cas d'urgència, el servei SAMU, d'intervenció ràpida, trasllada l'afectat al centre hospitalari més pròxim amb cotxe o helicòpter. Les autoritats de la Baixa Cerdanya i la gerència de l'Hospital de Puigcerdà s'han ofert a atendre els ciutadans francesos, i fins i tot, permetrien que metges de l'altra banda de la frontera intervinguessin en aquest centre. L'alcalde de Puigcerdà, Joan

ROSANNA PUCHADES

Carretero, que també és metge de capçalera, explica que ha fet totes les gestions que li pertocaven. "Ara han de moure fitxa els francesos; nosaltres no hi podem fer res més". Segons Carretero, "és una obvietat que podríem oferir millor servei a un veí de Sallagosa que té una urgència en un hospital que és a poc més de deu minuts amb cotxe, que no pas si l'han de traslladar a Perpinyà". El batlle de la Guingueta d'Ix (Bourg-Madame), Jean-Jacques Fortuny, també està convençut que l'Hospital de Puigcerdà ha d'esdevenir el centre de referència del habitants de l'Alta Cerdanya, però recorda que hi ha molts interessos econòmics i reticències culturals que impedeixen de fer el pas definitiu als responsables polítics francesos. Per Fortuny, "hi ha una part de la població contrària a anar-hi, perquè molts encara es pensen que la sanitat espanyola és com anys enre, però n'hi que voldríem i no podem perquè els acords en aquest punt no són clars". El gran nombre de metges que hi ha a l'Alta Cerdanya als sanatoris per a malalties respiratòries, i la por de molts dels facultatius francesos de perdre una part dels seus privilegis poden endarrerir la unió sanitària de la Cerdanya. S'han donat casos d'emergències que han obligat a intervenir el malalt al centre puigcerdanès, perquè traslladar-lo a

Prada o Perpinyà hauria significat la mort. L'alcalde de Puigcerdà, Joan Carretero, es queixa que en aquests casos l'única fórmula que el centre té de recuperar els diners d'una intervenció és de fer constar que el ciutadà de l'Alta Cerdanya és un turista que s'ha fet mal a l'estat espanyol. Segons Carretero, aquesta situació anòmala és greu, perquè la majoria de pacients, el mal, se l'han fet a l'estat francès. "Un cas és un cas, però és que n'hi ha més d'un, i pensem que caldria normalitzar la situació".

En uns altres camps, les relacions entre tots dos costats han avançat més. La depuració de les aigües dels municipis de Dorres, Angostrina, Ur i la Guingueta, tots de l'Alta Cerdanya, es fa a l'estació depuradora de Puigcerdà. Un acord entre aquestes administracions locals, la Generalitat i l'Ajuntament de Puigcerdà ho han fet

Teresa Palau, professora de català a Font-romeu, assenjala la frontera des de Palau (Alta Cerdanya). Creu que el catalanisme de la gent de la Baixa Cerdanya entrebanca la unitat de la comarca.

CARLES PONT

A sobre, Joan Vigo, de Puigcerdà i Nathalie Martí, de la Guingueta d'Ix, exemple que les relacions sentimentals superen sovint fronteres a la Cerdanya. A sota, cartells dels límits provincials Girona-Lleida, a la Baixa Cerdanya.

possible. El batlle de la Guingueta d'Ix reconeix que en aquest punt l'administració local francesa ha intervingut en favor de la coherència. Els ajuntaments francesos han de passar comptes a una comissió mixta en què hi ha representades administracions de l'estat francès i espanyol.

Un altra qüestió que roda bé és la de la ITV dels camions de gran tonatge a Puigcerdà. Els vehicles de servei públic i els camions de l'Alta Cerdanya fins fa dos anys havien de fer una hora i mitja de camí fins a Perpinyà per passar aquesta inspecció, quan a pocs quilòmetres hi havia un equipament de característiques similars. Un acord entre administracions i l'empresa ECA ha permès que els vehicles de gran tonatge puguin passar la revisió a Puigcerdà. Cal recordar que a França els turismes

poden passar la revisió a qualsevol taller mecànic autoritzat. El batlle de la Guingueta, Jean-Jacques Fortuny, reconeix que Puigcerdà és una població amb molts serveis i que s'ha convertit en la màquina econòmica de la Cerdanya, "un fet que bé cal tenir present". El president del Consell Comarcal de la Cerdanya i alcalde de Bellver, Joan Pous, insisteix en la necessitat de compartir serveis entre tots dos costats de la ratlla fronterera. Per Pous és clar que la història els va a favor, i per tant han de mirar d'aproximar-se; "compartir serveis pot ser un bon començament"

La frontera "dava calers". Però els cerdans reconeixen que, si bé la supressió de les fronteres els ha beneficiats quant a llibertats, econòmicament els ha perjudicats, i socialment no ha canviat res. Joan Rovira, sots-batlle de la Guingueta d'Ix, confessa: "els cerdans ens havíem acostumat a la frontera, que, a més, dava calers". Segons Rovira, la Unió Europea ha perjudicat molts pobles com la Guingueta, situats a la frontera mateix perquè ara les economies cada vegada s'igualen més i la gent ja no ve a comprar per una qüestió de preus. El comerç d'animals i el contraban de tota mena de productes havia estat un no parar en llocs de frontera com la

Cerdanya, no solament amb França, sinó també amb Andorra. Avui la Unió Europea ha desparat una activitat que no era mal vista a la comarca i que havia ajudat molts cerdans a fer-se rics. Teresa Dalmau, professora de català de Palau (Alta Cerdanya), no creu que la UE hagi estat un gran benefici per a la comarca, perquè un dia o altre ens adonarem que l'entesa és una qüestió imprescindible, i no hi haurà diferències d'aquí a pocs anys. Tot i que el desmantellament parcial de la frontera ha afectat els cerdans, no és menys cert que l'èxit turístic de la comarca ha fet que les empreses immobiliàries catalanes hagin construït cases tant a l'un cantó com a l'altre de la ratlla per vendre-les als barcelonins. Un altre aspecte econòmic que varia segons el preu de les monedes, el franc i la pesseta, és la compra de queviures i roba. Fins fa poc més de cinc anys, era habitual de trobar matrícules de vehicles de l'estat espanyol a les grans superfícies de l'Alta Cerdanya; avui el fenomen s'ha invertit, i són els francesos que baixen a Puigcerdà a comprar.

Cada any es fan tot d'actes que proven d'ajuntar els cerdans de l'un cantó i de l'altre. Aplecs com el del Cerdà de l'Any, o de la Diada de Cerdanya, fan que els habitants d'ambdós costats s'acostin per retrobar-se. Són jornades que, segons Teresa Dalmau, haurien de permetre que uns i altres s'entenguessin millor; "no hauríem de fer tanta bandera del catalanisme i fer-ne més de la unitat de la Cerdanya". Una de les queixes dels ciutadans de l'Alta Cerdanya és que a vegades es pensen que els de la Baixa els volen imposar la cultura catalana. Jean-Jacques Fortuny, ho deixa clar: "nosaltres som francesos i cerdans i cal que ens entenguin i que no ens vulguin pas imposar res".

En tot cas, l'amor no té fronteres, i si no, que ho expliquin en Joan Vigo (vint-i-quatre anys) de Bellver i Nathalie Martí (vint-i-cinc anys) de la Guingueta d'Ix, que malgrat els estats, l'idioma i el canvi social i econòmic, s'entenen a la perfecció, afirmen. Tots dos es

ESCAC AL BRUT

van conèixer a la discoteca la Gatzara de Puigcerdà, una veritable institució que ha vist néixer moltes de les parelles "interfrontereres". La majoria del jovent de l'Alta Cerdanya surt de nit a la part de la Baixa Cerdanya, sobretot a la capital, Puigcerdà. Un pelegrinatge que des de fa més de trenta anys es repeteix cada cap de setmana. Tot i que els pares de la Nathalie eren de la Baixa Cerdanya, ja fa anys que viuen a la part alta de la comarca, i ella, de fet, ha estudiat sempre en francès. La noia parla un català "afrancesat", que diu que perfecciona gràcies a les "lliçons" d'en Joan i dels professors, que l'ajuden a examinar-se del nivell B de català.

La divisió de la divisió. Però resulta que, a més de la divisió entre estats, des de mitjan segle XIX la part espanyola de la Cerdanya es troba dividida en dues províncies, Lleida i Girona. Tots els municipis, des de Prats i Sانسor i Bellver cap a la Seu d'Urgell van ser atribuïts a Lleida, i tots els que van d'aquí a Puigcerdà, a Girona.

A sobre, la comarcalització de Catalunya i la conservació d'unes mateixes estructures provincials per la Generalitat plantegen veritables problemes administratius als habitants de la Cerdanya. En molts casos els cerdans depenen de tres delegacions territorials de la Generalitat, i en alguns altres, com en Agricultura, s'ha optat per la solució salomònica de traspasar la Cerdanya als serveis territorials de Barcelona, i no pas als de Lleida o de Girona. En matèria sanitària, depèn de Tremp, és a dir de Lleida; en Indústria i Comerç o Medi Ambient, de Girona. No fa gaire, en una visita a la Cerdanya, el conseller de Governació de la Generalitat, Xavier Pomés, recordava que el problema no té una solució fàcil. I va demanar paciència als ciutadans de la Cerdanya perquè "el problema de la divisió d'aquesta comarca s'arreglarà quan Catalunya pugui reordenar-se territorialment".

Carles Pont

MÉS DE
100 ANYS
ELABORANT
JUGADES
MESTRES

UN BON CAVA NO S'IMPROVISA

CAVAS HILL
PRODUCCIÓ LIMITADA I NUMERADA

<http://www.troc.es/cavashill> E-mail: cavashill@troc.es